

Gijzelaar

Daar lag ik dan, een jaar en twee maanden oud, op de slaapkamer van mijn ouders en oog in oog met de meest gevreesde bankovervaller van de streek, de schrik van elke Boerenleenbank en postkantoor. Ik huilde niet, maar keek enkel verbaasd naar de twee zwart geklede mannen die hun gezicht verborgen achter al even zwarte doeken. Toen mijn moeder begon te jammeren, ging ik als vanzelf mee huilen. Met een volume dat het hare ver oversteeg. Het leek in deze bijzondere situatie wenselijk mij stil te krijgen, maar mijn moeder bleef in haar bed en jammerde gewoon door, herhalend dat mijn vader iets moest doen. Wat hij moest doen met een geweer op zich gericht, was haar waarschijnlijk ook niet duidelijk.

De grootste van de twee overvallers haalde me uit mijn rieten wiegje, mijn mandje van Mozes, en stopte me in mijn moeders armen. Toen ze daardoor beseftte dat ze ook nog vier kinderen had waarvan de jongste nu in haar armen lag, ging het jammeren over in klaaglijk schreeuwen. Dat geluid probeerde ik op mijn beurt weer te overstemmen. Nu zullen overvallers vaak vreemde taferelen meemaken, deze spande ongetwijfeld de kroon. Met een lichte paniek trok de grootste overvaller mij weer uit mijn moeders armen. Dat bleek wonderwel de remedie. Door deze plotselinge verandering hield ik meteen op met huilen en ook mijn moeders geluid werd langzaam hanteerbaar.

Ik voelde me goed op mijn gemak bij de grootste van de twee overvallers. Tegenover de paniek van mijn moeder stond de kalmte van de grote man. Hij kroelde door mijn haar en zijn ogen lachten tegen me. Toen de tweede overvaller mijn twee broers en mijn zus de slaapkamer van mijn ouders in dirigeerde, werd het haast gezellig, jammer van het felle plafondlicht dat de overvallers, waarschijnlijk om hun overval kracht bij te zetten, hadden aangedaan.

‘Ik ga nu met jou,’ wees de grootste overvaller naar mijn vader ‘en hem’ - wijzend op mij - ‘naar beneden en dan doe jij de brandkast open. Dan pak ik het geld, nemen wij dat mee en als jullie daarna allemaal een uurtje rustig op deze slaapkamer blijven, loopt alles goed af en zijn we allemaal tevreden,’ zei hij alsof het om een goed voorbereid familie-uitje ging.

Ik was de gijzelaar, mijn vader de man van de cijfercombinatie en de sleutel van de kluis die hij na enig zoeken en begeleidend gesis van mijn moeder in zijn andere pak vond. We waren de hoofdrolspelers in een nachtelijke bankoverval. Samen met de absolute hoofdrolspeler, de man met de zwarte doek voor zijn gezicht waarbij ik veilig op zijn arm zat. Het was onze eerste overval, aan de koelbloedigheid van de overvallers te zien was het hun eerste zeker niet. Mijn vader haalde alles van waarde uit de brandkast en gaf dat aan de overvaller. Zonder woorden.

De grootste overvaller en zijn trawant wensten ons na gedane zaken nog een prettige nacht en verdwenen in het donker. Niet nadat de handlanger vooral mijn moeder erop had gewezen dat niemand het volgende uur de slaapkamer mocht verlaten. ‘Doe dat nou echt niet, want dat is voor niemand goed,’ liet hij vaderlijk weten.

‘Het zou me niet verbazen als het de Zwarte Ruiters was,’ zei mijn vader weer boven met mij op de arm. ‘Ja, ja bij ons zeker,’ mompelde mijn broer vol ongeloof. ‘Nee, die zal bij ons komen. Die heeft wel wat beters te doen. Dat is een echte bankovervaller.’ De zwarte Ruiters was de schrik van de streek. Al jaren roofde hij links en rechts wat hij tegenkwam. Met een glimlach en nooit bij arme mensen. Een legende waarvan je niet wist welk verhaal echt, gelogen of flink aangedikt was. Het maakte de meesten ook niet uit.

‘En nou stil,’ riep mijn moeder de paniek die bij iedereen was weggeëbd weer nadrukkelijk boven halend met de op het laatst de door de handlanger getoonde granaat voor ogen. ‘Niemand gaat naar beneden, iedereen blijft hier. Misschien staan ze wel bij de deur. De hele familie keek haar vol ongeloof aan. Je hoefde niet eens zoveel van bankovervallen te weten om te weten dat dat grote

onzin was. Om haar tanende gezag weer wat op te vijzelen, haalde ze de slotscène terug waarbij de trawant haast achteloos spelend met een granaat vertelde dat die wel eens door de ruit naar binnen zou kunnen komen. Of mijn moeders hernieuwde paniek indruk maakte, is niet meer te achterhalen. Het maakte voor het vervolg niet uit. De hele familie bleef keurig een uur boven. De rechercheurs die de overval onderzochten, hamerden nog lang op dit feit. Maar waarom bleef je daar nog een uur zitten, vroegen ze met in hun achterhoofd dat het niet de eerste keer zou zijn dat een kassier zelf een overval in scène had gezet, of de overvallers een handje had geholpen. Ze hielden er niet over op. Steeds opnieuw ondervroegen zij mijn vader, mijn moeder en mijn oudste broer. Totdat ze inzagen dat mijn moeder echt zo in elkaar zat zoals ze zich voordeed en dat het echt was gegaan zoals iedereen had verteld.

De overval kreeg al gauw mythische proporties. Niet in het minst door mijn twee broers die de overval nog spannender maakten dan-ie al was. Ze stonden in het middelpunt van de belangstelling en genoten daar volop van. Wat mijn broers vergaten, vulden de inwoners van Middelhuis wel aan. Het was de grootste, meeslependste, brutaalste overval ooit. En dan nog wel in hun dorp. Door waarschijnlijk de legende van de streek. De mannelijke bevolking had het natuurlijk heel anders aangepakt. Die overvallers zouden geen kans hebben gehad, naar buiten zijn geslagen en vastgehouden tot de politie ze in zou rekenen. Anderen waardeerden mijn vader dat hij het zo kalm had aangepakt en zijn familie niet in gevaar had gebracht.

Op straat was de overval het gesprek van de dag. Niet zo gek, want zoveel gebeurde er normaal niet in Middelhuis. Een echte overval was natuurlijk heel wat. Mijn broers glommen bij elke vraag. Ook mijn moeder vertelde gevraagd en ongevraagd over de doodsangsten die ze had uitgestaan en hoe ze haar kinderen had beschermd tegen dat schorriemorrie. Uit haar verheerlijking van mijn vader sprak ware liefde. Met de werkelijkheid had het na de nodige verhalen allemaal weinig meer van doen.

Het was eigenlijk geen echte Boerenleenbank bij ons in huis en mijn vader was ook geen echte kassier. Het was eigenlijk een ruimte in een woonhuis met een brandkast waar mijn vader op lette. Een bijbaan voor enkele uren per week. In een kamer waar eerder de kinderen speelden, kwamen een bureau en een kast te staan. Van beveiliging had nog niemand gehoord. Het draaide allemaal om de brandkast, een imposant niet te kraken monster dat grote indruk maakte. Zeker toen mijn zus de deur in een onbewaakt ogenblik dichtduwde en mijn broer achterbleef met een kootje minder aan zijn pink. Door de overval kreeg de brandkast nog meer allure. Het gelijkmatig ratelen van de cijfercombinatie is voor alle kinderen nog steeds oproepbaar.

Mijn vader was onderwijzer. Als enige van een boerenfamilie had hij gestudeerd. Aan de Kweekschool haalde hij meteen zijn hoofdakte. In Middelhuis kreeg hij zijn eerste aanstelling. Als 'mister' aan de lagere jongensschool waar wij als kinderen later bij hem in de klas kwamen. Geen onverdeeld genoeg en een redelijk struikelblok om erbij te horen. Mijn zus had geluk. De Boerenleenbank was een bijbaan, hij kwam er heel toevallig aan. Linus Fransen, twee huizen verderop, kon de bank er niet meer bijhebben omdat zijn andere werk te veel tijd vroeg. 'Is dat niets voor jou mister,' vroeg hij mijn vader en niet veel later hadden wij de Boerenleenbank in huis. Als mijn moeder ooit aan een mogelijke overval had gedacht, was het allemaal niet doorgegaan. Op dat moment lokten de extra inkomsten. En niet onbelangrijk: welke man in Middelhuis had nou twee gerespecteerde banen?

Twee keer per week brachten de inwoners van Middelhuis hun geld naar mijn vader of kwamen dat juist halen. De brandkast was daarbij het absolute middelpunt. Een voor een gingen ze bij de 'mister' binnen en deden hun zaken. De wachtenden stonden in de gang die later op de avond blauw zag van de sigarenrook. Door die kluwen wachtenden en rook gingen de kinderen tijdens de bankuren naar bed. Steeds opnieuw en met altijd dezelfde opmerkingen. 'Zo, morgen weer naar school?'

Na opwindende weken raakte de overval wat op de achtergrond. Middelhuis hervond zijn dagelijkse leven. Bij ons was dat helemaal anders. Mijn moeders toch al paniekerige grondhouding kreeg vleugels. 's Nachts sliep ze nog nauwelijks en overdag was ze misschien wel door slaapgebrek niet te genieten. Haar paniekstoornis nam serieuze vormen aan. En hoe verder de overval van het normale leven verwijderd raakte, hoe vaster de wetenschap dat de Zwarte Ruiter en een trawant de daders waren. Hoewel onderzoek dat niet had uitgewezen, dacht ook de politie in die richting. Waarschijnlijk bij gebrek aan andere verdachten.

Bert de Smid, die naast zijn smederij ook een bezinepomp in Middelhuis uitbaatte, verhaalde nog jarenlang over een gebeurtenis, een weekje na de overval. De Zwarte Ruiter - in het dagelijks leven Hans Gruijters - kwam tanken met een spiksplinternieuwe auto. 'Zo,' zei Bert de Smid, 'aardig wagentje, Hans.' Ja, ja, schijnt hij tegen Bert de Smid gezegd te hebben, ik had eigenlijk een duurder model op het oog, maar er zat niet genoeg geld in de brandkast van de Boerenleenbank hier in Middelhuis. Hij zei het met zijn bekende glimlach. Bert de Smid glimlachte terug. Ook hierbij was niet te achterhalen of de ontmoeting ooit had plaatsgevonden.

Vanaf het moment dat ik kon lezen, verslond ik boeken. Arendsoog en Pim Pandoer en nog veel meer. Ook las ik alles wat er over De Zwarte Ruiter was te vinden. Zo kwam ik te weten dat zijn broer een café dreef met die naam en dat de volksmond hem dat alias gaf. Dat zijn voorkeur voor zwart daar alles mee te maken had. Dat hij buurtkinderen met zijn pistool liet spelen. Hij had ook nog een strenge vader die er regelmatig op los sloeg. Maar erg veel was er niet over hem geschreven, slechts krantenartikelen met overwegend dezelfde inhoud en toon. Gelukkig had mijn beeld zich al eerder gevormd. Tijdens de jarenlange herhaling van de overval tijdens wederzijdse buurtbezoekjes en verjaardags- en familiefeestjes. Vaak was de overval – hoewel jaren geleden – een terugkerend onderwerp. De woekering had zijn werk goed gedaan. Steeds werd verteld hoe goed ik me op mijn gemak voelde bij de Zwarte Ruiter op zijn arm. Dat er iets geruststellend van hem uitging. Dat ik meteen ophield met huilen toen hij me uit mijn moeders armen trok. Verhalen van andere overvallen, ontsnappingen en het uit handen blijven van de politie kregen alle ruimte. Dat het eigenlijk een aardige man was. En een knappe man, vulden de dames in het gezelschap stevast aan.

Altijd hing er een zweem van bewondering rond de Zwarte Ruiters. Van de diepe armoede in zijn jeugd. Als twintigste telg van een gezin van 21 kinderen tot zijn vrijheidslievende levenswandel. In de verhalen leek hij een anarchistisch rolmodel. Iets waar iedereen van droomde, maar in de verste verten niet kon waarmaken. De met romantiek omgeven verhalen – waar en onwaar – gingen een eigen leven leiden. Als een Robin Hood van de lage landen. De meeste vertellers vergaten erbij te zeggen dat hij in tegenstelling tot zijn illustere voorganger de buit altijd in eigen zak stak en niet verder kwam dan een paar rondjes in het café. ‘Mooie Hans’ op zijn beurt genoot met volle teugen van de rol die hij in andermans hoofden speelde. De Zwarte Ruiters faam snelde hem al vooruit toen de vermeende bankoverval in Middelhuis aan hem werd toegeschreven.

Zijn jeugd las als een verkeerd jongensboek. Na de lagere school ging hij meteen werken. Als knecht bij een groenteboer en in een kolenhandel. Na wat kinderlijk geflirt met de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog, gestolen fietsen, tuchtschool en jeugd-tbr ging het met Hans Gruijters van kwaad tot erger. De zwarte handel en het smokkelen waren nog kinderspel. Al snel pleegde hij overvallen. Postkantoren en Boerenleenbanken hadden zijn voorkeur. Hij roofde met gestolen auto's. Niet zomaar auto's, maar het liefst groot en opvallend. Amerikanen. Het deed de mythevorming rond zijn persoon geen kwaad.

Twee jaar na de overval in Middelhuis liep hij tegen de lamp. Bij een overval op het postkantoor van Ravenstein schoot hij de aanwezige directeur in zijn buik. De man overleed op weg naar het ziekenhuis. Op oudjaarsavond reed hij ook nog eens een fietser dood en vluchtte. Zijn auto was herkend. Bij het verhoor bekende hij meteen de overval van het postkantoor in Ravenstein. De dood van de directeur en de fietser zaten hem waarschijnlijk erg dwars. Dat was absoluut niet de bedoeling, benadrukte hij tegenover zijn verhoorders. Stomme onvergeeflijke fouten. Hij had het te doen met de families van de slachtoffers. Maar hoe hij ook zijn spijt betuigde, zijn volksimago liep een flinke deuk op. Uit handen blijven van de politie is prachtig, maar met moorden kon Nederland toch maar moeilijk omgaan. Hij won weer wat van de volksgunst terug toen hij nog vóór zijn hoger beroep uit de gevangenis ontsnapte. Toch al ruim in de moderne tijd deed hij dat zoals van een legende mag worden verwacht: hij vijlde de tralies door en ontsnapte met een touwladder. Ruim een maand - 35 dagen - bleef hij met zijn haar rood geverfd en een zware bril op uit handen van de politie. Hij voorzag ondertussen met overvallen in zijn levensonderhoud. Een deel van Nederland hoopte met hem mee. De rest smulde van de verhalen die breed werden uitgemeten in de pers.

Hans Gruijters - aangeslagen door de moorden - bekende 27 diefstallen en inbraken. Ondanks zijn ruime bekentenis zat daar de vermeende bankoverval van de Boerenleenbak in Middelhuis niet bij. Het bracht onze familie niet aan het twijfelen. De Zwarte Ruiters was en bleef onze overvaller. We waren het verhaal van zijn betrokkenheid gaan koesteren. Het was onderdeel geworden van onze familie. Vooral mijn moeder kende geen twijfel. ‘Die smeerlap stond daar met onze Hans op zijn arm. Ik zie het nog zo voor me. Die geniepige ogen. Nee, nee, mij maken ze niets wijs.’ De bij velen van zijn voetstuk gevallen legende kreeg ondanks zijn afwezigheid in hoger beroep vijftien jaar plus TBR. Tien jaar later zou hij - nadat psychiaters hem gezond hadden verklaard - weer vrij rondlopen. Na zijn aanvankelijke bekentenis, ontkende hij na verloop van tijd de moord op de

Ravenstijnse directeur van het postkantoor. Ongetwijfeld was hij niet in staat die gebeurtenis een plaats te geven en kon hij het maar moeilijk verkroppen dat zijn naam als vrijbouter een flinke deuk had opgelopen. De ontkenning bleef over.

DODELIJK ONGELUK IN BOEKEL

Op nieuwjaarsdag 1 januari 1955 werd Bart van Eenbergen, rijdende op zijn fiets van Gemert naar Boekel, door een roekeloze automobilist dodelijk aangereden.

Later bleek dit Hans G. te zijn geweest. De bandiet, die onder de bijnaam "de Zwarte Ruiters" tussen 1945-1957 Oost-Brabant onveilig had gemaakt.

De nacht van het dodelijk ongeluk had hij in de Pastorie te Volkel ingebroken. Dat was voor de Pastoor niet ongemerkt gebleven en in zijn radeloze vlucht, hielp hij ook nog de 24-jarige Bart naar het hierna maals.

(Zie hiervoor ook het boek "De Zwarte Ruiters")

De Zwarte Ruiters hield veel van zichzelf en niet minder van ironie. Jaren voor zijn arrestatie verscheen hij plots tijdens de kersentocht in zijn woonplaats op het feestterrein, volledig zwart gekleed en op een zwart paard. Met zwart haar, een zwarte hoed en een klappertjespistool beeldde hij zichzelf uit, terwijl hij al van allerlei misdrijven werd verdacht en korte gevangenisstraffen had uitgezeten. Hij stal de show en tartte de overheid als een nieuwe Tijn Uilenspiegel. Het publiek bij de kersentocht vond het prachtig, genoot van dit staaltje lef, en scandeerde zijn bijnaam.

Hoe meer ik las en hoorde, hoe meer ik de Zwarte Ruiters in mijn armen sloot. Als een oude bekende waaraan ik goede herinneringen bewaarde. Mijn bewondering nam toe. In alles beantwoordde hij aan het door mij in de afgelopen jaren geconstrueerde beeld van de grootste van de twee overvallers die bij ons thuis de Boerenleenbak had overvallen. Een man met mij op de arm. Als een baken van rust in een onrustige nacht waarbij ik als kind van een jaar en twee maanden dé gebeurtenis van mijn leven meemaakte. Een voorval dat zich maar moeilijk laat overtreffen. Alles uit overlevering, maar zo vaak verteld en herhaald dat de beelden zich ophoopten in mijn hoofd. De overval werd elke keer mooier. Het was niet zomaar een overvalletje. Nee, hier ging het om schoonheid en vakkundigheid. Gracieus haast, en sereen. Mijn moeders geschreeuw was weggefilterd. Geen smetje te ontdekken. Een harmonieus tafereel. Zo hoorde je een overval te plegen. De mooiste overval van de twintigste eeuw die het verdiende herbeleefd te worden. Keer op keer.

Met een vroeg ontluikend humanisme ontdeed ik de Zwarte Ruiters van zijn ergste misdaden en zag een naar vrijheid snakkende man die wars van autoriteit zijn eigen plan trok in plaats van de louche figuur zoals hij werd neergezet. Hij smokkelde natuurlijk om nog wat eten voor zijn familie te bemachtigen en wat was er nou helemaal verkeerd aan smokkelen. Zijn vroege armoede had hem op alle manieren getekend. Hij was in mijn ogen geen rasopportunist, maar iemand met een anarchistische inslag die het goed voor had met de wereld. Ik las dat hij in de Siciliaanse separatist en communist Salvatore Guiliano een voorbeeld zag. Geholpen door de maffia, bleef deze Siciliaan jarenlang uit handen van de politie. Op de maffia na waren de overeenkomsten treffend.

De Zwarte Ruiters zat inmiddels al jaren vast in de Koepelgevangenis van Scheveningen, als een van de weinig niet-politieke gevangenen. Ik wilde niets liever dan mijn naamgenoot ontmoeten. Hem vertellen dat ik als een jaar en twee maanden oud jongetje op zijn arm had gezeten. Dat hij rust ademde. Dat ik wel snapte dat je na zo'n jeugd banken ging overvallen. Dat ik zijn hang naar vrijheid bewonderde. Mijn kijk op de wereld was aangenaam rechtlijnig, mijn bewondering niet aflatend groot.

Voorzichtig polste ik mijn vader. 'Och nee, jongen. Waarom zou je? Nee, daar komt niets van in. Een moordenaar nog wel.' 'Maar hij is veranderd,' probeerde ik. 'Hij heeft in de gevangenis zijn middenstandsdiploma gehaald, hij spreekt goed Frans en doet aan muziek.' Deze mooie vorderingen in de gevangenis hadden op mijn vader geen effect.

Tegen beter weten in vroeg ik het ook aan mijn moeder. 'Denk jij nou werkelijk dat ik jou nog een keer met die ploert in een ruimte laat,' zei ze het feit negerend dat ik naar eigen mening op de drempel van volwassenheid stond. 'Die ellendeling heeft hier heel wat aangericht. Ik heb er jarenlang niet van geslapen en nog schrik ik van elk geluidje. En daar wil jij op bezoek? Mijn eigen zoon.' Mijn moeder had het vermogen om je bij elke vraag schuldig te laten voelen. Dit keer was dat niet anders.

'Ik heb een correspondentievriend,' zei ik langs mijn neus weg tijdens het eten. 'Saai,' vond mijn broer. 'Mooi,' zei mijn moeder. 'Wie is het,' vroeg ze. 'Jan de Vries heet hij en hij is net zo oud als ik. Hij zit ook op judo. 'Mooi,' herhaalde mijn moeder nog een keer. Ik geloofde niet dat het haar veel uitmaakte, maar ik vond het best want het hoorde allemaal bij mijn plan. De dag ervoor had ik de Zwarte Ruiter een brief gestuurd. Ik had er een volle week op gezeten.

Beste meneer Gruijters (Zwarte Ruiter),

Hoe maakt u het in de gevangenis? U kent me niet, maar misschien toch ook weer wel. Het zit zo. Toen ik 14 maanden oud was, werd in Middelhuis de Boerenleenbank beroofd door twee overvallers. Zij waren in het zwart gekleed en hadden een zwarte doek voor hun gezicht. De Boerenleenbank was bij ons thuis en mijn vader was de kassier. De grootste van de twee overvallers ging met hem en mij op de arm naar beneden, naar de brandkast. Niet veel later waren de overvallers en de inhoud van de brandkast verdwenen. Mijn ouders, de politie en verder iedereen noemde u meteen als dader. Alsof u de enige overvaller bij ons in de buurt was! U hebt de overval niet bekend. Waarom niet, denk ik dan, als je 27 andere inbraken wel bekend. Ik wil maar zeggen dat het best waar kan zijn dat u niets te maken had met de overval bij ons thuis.

Ik denk dat ik ook wel weet waarom u vroeger overal inbrak. Uw arme jeugd en slechte voorbeelden in uw omgeving. En een wereld die niet eerlijk is, want waarom heeft iemand veel en de ander weinig of zelfs niets?

Op een gegeven moment nam u - als u het bent geweest - mij op de arm, is me later verteld. Ik wil u gewoon graag een keer ontmoeten en u dan meteen vragen of u die overvaller was toen bij ons thuis. Bent u het niet, dan is het ook goed.

Ik snap als u ontkent en het toch hebt gedaan, want anders moet u misschien nog langer in de gevangenis blijven.

O ja, ik heet ook Hans. Schrijft u terug? En wilt u dan Jan de Vries achterop de enveloppe zetten. Ik heb thuis verteld dat ik een correspondentievriend heb die zo heet. Mijn ouders willen niet dat ik contact met u heb.

Hans de Groot,
Wilhelminastraat 12
Middelhuis.

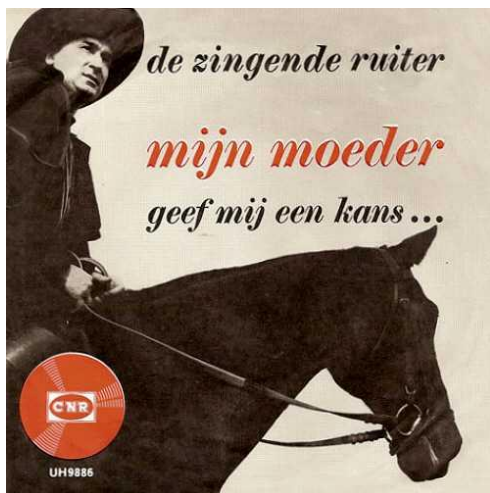
Het gehoopte antwoord kwam nooit. Pas veel later vertelde mijn inmiddels hoogbejaarde moeder me dat er wel een brief was gekomen van die zogenaamde correspondentievriend, maar dat ze het gelukkig niet vertrouwdde en de brief had opengemaakt. Toen ze las dat die van de Zwarte Ruiter kwam, had ze geen seconde gearzeld. In een telefoontje naar Scheveningen legde ze de gevangenisdirecteur de hele kwestie uit. Ze vertelde dat ze niet kon toestaan dat haar zoon contact zocht met een misdadiger die haar familie zoveel ellende had bezorgd. Of de directeur ervoor kon

zorgen dat er geen brieven meer mijn richting opkwamen. Dan deed zij hetzelfde in Middelhuis. Ze vond het nergens voor nodig om me op de hoogte te brengen.

Ik was flink teleurgesteld in de Zwarte Ruiter. Niet bewust van mijn moeders ingrijpen dacht ik dat hij mijn verhaal niet de moeite waard vond. En erger, mij niet belangrijk vond. Onze inbraak was er maar een van velen. Niet belangrijk. Dan maar niet, dacht ik stoerder dan ik me voelde.

Het gewone leven hernam zijn loop. School, judo, buiten spelen. Ik kreeg oog voor meisjes en was voor het eerst stapelverliefd op een meisje van enkele huizen verder. De ene verliefdheid volgde op de andere, de klassen en scholen wisselden, buiten spelen werd uitgaan of iets wat daar op leek. Langzaam werd ik groot.

Jaren later zag ik de Zwarte Ruiter ineens op tv. Als gast in een uitzending van Voor de Vuist Weg, het spraakmakende programma van Willem Duys, zong hij als de Zingende Ruiter de nummers van zijn eerste plaatje. *Moeder en Geef me een kans*. Ik keek gebiologeerd toe bij deze tranentrekkers en besepte pas na afloop dat de Zwarte Ruiter in dat programma zat omdat hij zijn straf had uitgezeten en weer vrij man was.

Talrijke artikelen verschenen. Alweer even op vrije voeten vertelde hij aan een verslaggever dat hij goed had geboerd na zijn vrijlating. Eerst als suppoost in het Scheveningse Kurhaus, later begon hij een schoonmaakbedrijf dat op zijn top 35 werknemers telde. Hij restaureerde oude meubels en handelde daarin. Hans Gruijters was inmiddels weer getrouwd. Met zijn nieuwe vrouw Mieke had hij een leuke dochter, Yolanda. Zijn eerste vrouw was tijdens zijn gedwongen opsluiting van hem gescheiden. Hij woonde ergens in het midden van het land in een prachtig huis aan een riviertje. Zijn muzikale carrière kwam ondanks zijn optreden bij Willem Duys nooit van de grond.

‘Nou wil ik hem ontmoeten,’ mompelde ik tegen mezelf toen ik het artikel weglegde. Inmiddels op wankele eigen benen waren er geen ouders in de buurt om mij hiervan af te houden. Hans Gruijters stond gewoon in het telefoonboek en nam zelf op bij mijn eerste poging. ‘Met Gruijters.’ Ik probeerde zo goed mogelijk uit te leggen waarom ik belde en dat ik hem graag een keer ontmoette. Een verhaal dat ik vooraf goed had voorbereid, maar waar tijdens het telefoongesprek nog maar weinig van te merken was. Na enig aandringen wilde Hans Gruijters me wel ontvangen.

Twee weken later trof ik een wat dikbuikige, kalende man die nog weinig weghad van de ‘mooie Hans’ van vroeger. Vol trots liet hij mij zijn huis zien, het riviertje dat erachter liep, de paarden in de paardenstallen. Zelfs de grote berg speelgoed van dochter Yolanda ontkwam niet aan zijn pronkzucht. Een man die maar wat graag de welvaart showde die hem na zijn vrijlating had

toegelachen. Zij vrouw Mieke schonk koffie in sierlijke kopjes en sneed de taart op de salontafel aan die bij een bruiloft niet had misstaan. We zaten op de veel te grote hoekbank.

Mieke Gruijters was een aardige vrouw. Ze probeerde me op mijn gemak te stellen al snapte ze niet goed waarom ik was gekomen. 'Dat is toch allemaal zolang geleden,' zei ze. 'Hans is niet meer de Hans van vroeger. Kijk eens om je heen. Dat is de Hans van nu. Een ondernemer die hard heeft gewerkt om te krijgen wat we nu hebben. Dat heeft niets met al die onzin van vroeger te maken. Dat zou jij ook moeten doen, vooruitkijken. Vroeger is geweest,' hoorde ik haar zeggen waarbij mijn ogen meteen afdwaalden naar andere tegeltjes met spreuken in de open keuken. 'Kom gaan we stukje lopen,' haalde de man des huizes me terug in de werkelijkheid.

'Weet je,' zei hij. 'Ik kan me jouw brief in de Koepelgevangenis van Scheveningen nog goed herinneren. Een lieve brief van een lieve jongen die mij veel te veel op een voetstuk plaatste. Een plek die ik niet verdiende. Ik was gewoon een ordinaire boef die genoot van alle aandacht. Iemand die verschrikkelijke dingen deed en zelfs iemand vermoordde. Ik heb dat lang ontkend, maar ik verschuil me niet langer achter het beeld van de goede schurk. Er zijn geen goede schurken. Ik heb die directeur van dat postkantoor gewoon vermoord. Niet expres en in paniek, maar dat maakt niet uit. Toen ik enkele maanden later ook nog iemand van zijn fiets reed, was ik er helemaal klaar mee. Ik was opgelucht toen ik werd gepakt. Maar toen geloofde ik nog steeds dat ik een goede schurk was. Het beeld van de sociale bandiet koesterde ik en kon ik niet zomaar loslaten. Daarom heb ik die moord eerst bekend en later weer ontkend.'

'En dan de schaamte,' zei hij na een korte stilte. 'Nog elke dag schaam ik me de ogen uit mijn kop. Twee levens en een berg ellende voor heel veel mensen. Dat heb ik op mijn geweten. Die gedachten zijn soms ondraaglijk. Ik heb een lieve vrouw en een leuke dochter. Ik ben stapel op ze. Ik heb geluk gehad dat ik nog iets van mijn leven heb kunnen maken. Ik vraag me elke dag af of ik dat wel verdien. Steeds vaker denk ik dat dat niet zo is.'

'De boerenleenbank bij jullie thuis heb ik ook overvallen. Ik zie dat schattige jongetje dat op mijn arm zat nog altijd voor me. Je zag er zo tevreden uit. Die nacht is me altijd bijgebleven. Het was eigenlijk puur toeval. Ik had gehoord dat bij de mister in Middelhuis wel wat te halen was. Ik had toen moeten weten dat ze meester de Groot, jouw vader, bedoelden. De man die mijn broer aan zijn café had geholpen. Hij heeft hem, toen niemand hem meer wilde helpen, uit het moeras getrokken en aan het leren gekregen, net zo lang tot hij zijn middenstandsdiploma haalde. Hij heeft er geen cent voor willen hebben. Hij geloofde in mijn broer. Als enige. Mijn broer kon met tranen in zijn ogen over de mister vertellen. Door jouw vader kon mijn broer café de Zwarte Ruiter openen. Het kan raar lopen. Jouw vader geloofde in een betere wereld en deed daar wat voor. Ik deed alles enkel voor mezelf. Die overval heeft me altijd gestoken. Die klopte niet. Bij iemand die mijn broer uit de goot had gehaald, roofde ik de brandkast leeg. Tot op de dag van vandaag zou ik die nacht graag overdoen. In plaats van jullie bank te beroven, had ik eerder op de avond met de grootste en beste kist sigaren die ik had kunnen vinden bij jouw vader aan de deur moeten staan. Om hem te bedanken voor alles wat voor mij voor mijn broer had gedaan.' Mieke Gruijters zwaaide toen ik naar mijn auto liep.

Jaren later viel Hans Gruijters ineens dood van zijn paard. Hij was pas 55 jaar. 'Zwarte Ruiter sterft in het harnas' was een van de schaamrood-krantenkoppen die verschenen. 'Hartaanval overvalt Zwarte Ruiter' overtrof die nog met verve. Even stond de Zwarte Ruiter weer in het middelpunt van de belangstelling. Een plek waar hij vroeger maar al te graag stond en die hem na zijn vrijlating gestolen kon worden. Zijn begrafenis was ingetogen. Mieke en Yolanda waren blij me te zien. Mieke aaide me over mijn haar zoals haar man dat toen ook ooit had gedaan. Ik besepte dat mijn jeugd voorbij was. Het was hoog tijd om volwassen te worden.

Dertig jaar later googlede ik op internet. Bij een artikel over de Zwarte Ruiters las ik enkele reacties van zijn tweede vrouw Mieke.

Beste mensen,

Laat alles maar aub met rust.
Het heeft geen zin meer.
Niemand kan zich nog verdedigen.
Doe het dan voor onze kleinkinderen.
Het gaat jullie allemaal goed.

Alle liefs, Annemieke Gruyters.

Gek He ,

Afgelopen zondag 24 oktober was mijn Hans 30 jaar overleden, tot op de dag van vandaag hou ik van die mens, mijn dochter was negen jaar oud toen Hans overleed, ze heeft inmiddels zelf twee kinderen, ook haar kinderen weten dat opa is dood gegaan, ze gaan ook mee naar het graf van Hans, ook in ons dagelijkse leven hoort HANS ERBIJ.

Hij hoort bij ons leven, bij mij, zijn dochter en kleinkinderen, maar ik hoop dat als het eens uit mag komen, dat ik het mijn kleinkinderen als hun oma kan vertellen.
Eigenlijk hoop ik dat het er nooit van hoeft te komen.

Mieke Gruyters.

Wat een lieve vrouw, dacht ik. Ik moet haar gauw een keertje opzoeken.